

Mottó: „A műveltség a jóságban ékesség,
a balsorsban menedék”

Aristotelés

Lorber Leó (1897-1985)

*a csaknem elfelejtett laboratóriumi
orvos és glukóz módszere*

Az elmúlt száz év klinikai laboratóriumi módszereit tanulmányozva bukkantam Lorber Leó nevére és idézett glukóz meghatározási módszerére (Biochem. Zschft 158. 205-210. 1925). Bár „A magyar laboratóriumi medicina és társaságának krónikája”, 2000-es kiadványának 148. oldalán említem, hogy az „Újpesti Egyesületi Gyermekkorház” főorvosa, feltehetően 1930–1940 közt Lorber Leó volt, de többet nem tudtam róla. Idézett közleményét a „Pesti Izraelita

Hitközség Kórházából”, a későbbi Szabolcs utcai kórházból (ma OGYK) küldte be, melynek főorvosa Dr. Aczél Dezső volt. Az OGYK Kísérletes Orvosi Laboratóriumi Intézetének igazgatója, Ferencz Antal professzor úr sajnálatosan nem talált a korábbi laboratóriumban dolgozókra, így Lorber Leóra sem közelebbi adatot. Ekkor megkerestem az újpesti Károlyi Sándor/Árpád kórház laboratóriumi vezetőjét, Dr. Csák Éva főorvos asszonyt, ugyan tud-e valamit a korábbi „Egyesületi Gyermekkorház” laboratórium vezetőjéről. És ekkor jött a meglepetés: igen, a felesége itt dolgozik nálunk a laboratóriumban. Ettől kezdve már könnyű volt a feladat, Dr. Bné Pere Zsuzsanna, aki 1972-től haláláig, 1985-ig volt felesége,

Levélcím: Jobst Kázmér
Pécsi Tudományegyetem
Általános Orvostudományi Kar
Klinikai Kémiai Intézet
H-7624 Pécs, Ifjúság u. 13.

csakúgy, mint lánya, Dr. Lorber Zsuzsa, valamint Dr. Gelencsér Ferenc orvos ezredes és a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségében Rév Agnes készségesen ellátták életrajzi adatokkal, melyekért köszönetet mondok és itt közreadok.

1897. július 4-én született, az Óbudai Izraelita Hitközségben 50-es szám alatt anyakönyvezték. Budapesten temették el 1985-ben az Új Köztemetőben. Édesapja Lorber Izsák Hajdúnánáson volt kántortartó. Két testvére közül Sándor a Metropolitan Opera korrepetitora, Jenő közgazdász, banktisztviselő. Lorber Leó a Pázmány Péter Tudományegyetemen orvosi tanulmányaival párhuzamosan vegyészeti is hallgatott, és mindkét szakból diplomázott. Egyetemi évei alatt nyelveket: franciát, angolt, görögöt és hébert tanult. A család otthon németül beszélt, így azt anyanyelvi szinten uralta. 1927–1929 közt Dániában a kémikus Sørensen professzor carlsbergi intézetében dolgozott. (Sørensen mind szerves kémiai – aminosavak, fehérje lebontás – mind szervetlen kémiai kutatásokkal foglalkozott. Nevéhez fűződik a pH fogalmának bevezetése (1909)). Visszatérve Budapestre előbb a Dohány utcában, majd a Károly körúton alapította meg magánlaboratóriumát, ahol vér, vizelet analízis mellett EKG, és Krogh készülékkel anyagcsere vizsgálatokat is végeztek. Közben az Újpesti Egyesületi Gyermekkórház laboratóriumát is vezeti. A 40-es évek során többen jutottak laboratóriumában „téves”, de életmentő EKG lelethez. A vészterhes időket zebegényi nyaralójában élte túl. Szabad idejében előszeretettel foglalkozott matematikával és hallgatott komoly zenét, főleg Wagner operákat.

A háború befejezése után 1947–1956 közt alezredesi rendfokozattal a Központi Honvédkórház (Róbert Károly krt. 44.) laboratóriumát vezeti. 1950-ben megalakult a Honvéd Egészségügyi Tudományos Kutató Intézet (HETKI) és a klinikai laboratórium 1956-ig ennek alárendeltségében dolgozott. 1956-tól nyugdíjazásáig, 1967-ig a HETKI-ben orvos-vegyész-ként főképp élelmiszer/táplálkozástudományi kutatásokat végzett. E témakörből több közleménye jelent meg és szabadalma volt.

A bevezetőben említett „Eine einfache Mikro-zucker-bzw. Blutzuckerbestimmung” című dolgozata 1925-ben Európa akkor egyik legrangosabb folyóiratában, a Biochem. Zschft-ben jelent meg. Az eljárás lényege Fehling 1848-ban leírt redukációs próbája, melynél a forralás során a glukóz hatására keletkező kuprooxidot előbb gravimetriásan, később már titrimetriásan határozták meg. Lorber a kuprooxid csapadékot kék színű kupriammónium komplexszé alakította és az 1910-ben forgalomba került Autenrieth készüléken kolorimetrálta. A fehérjementesítést wolframáttal végezte. A szérumhoz mért glukóz értékeket 1%-on belüli pontossággal kapta vissza. 300 feletti vérmintájának összehasonlító értékei jól egyeztek a Bang módszerével kapottakkal. Az eljárás nem csak pontos, de viszonylag gyors is, 8-10 perc alatt

elvégezhető. Ugyanakkor az elsők közt volt hazánkban, aki az akkor új, kolorimetriás mérési módszert alkalmazta a klinikai rutin diagnosztikai meghatározásoknál (C. Pulfrich fotométere 1923-ban került forgalomba).

A visszhang és kritika nem késett. A Münch. Med. Wschft. 72, 1921 (1925) számában Komms lerövidítette a forralás időtartamát, elhagyta a hidrogénperoxidos oxidációt és az eredeti számítással kapott értékekkel sem értett egyet. Válaszában Lorber meggyőzően indokolta eljárásának helyességét, cáfolta és nem fogadta el Komms módosító javaslatait.

Miután az Autenrieth koloriméter viszonylag költséges eszköz volt, ezért a gyakorló orvosok részére egyszerű, olcsó, de megbízható készüléket dolgozott ki, melyet a Münch. Med. Wschft. 74, 331 (1927) számában „Ein einfacher Apparat zur Bestimmung des Zuckergehaltes im Harn, Blut und Liquor cerebrospinalis für den praktizierenden Arzt” címmel közölt. Az eljárás kémiai része azonos a korábban leírttal, azonban most cinkszulfátos fehérjementesítést ajánl. A mérés az új: lényegében egy szubjektív összehasonlításon alapuló komparátor.

Az ötletet Sahli 1910-ben már forgalmazott Haemométere adhatta. A 10x10 maratott jelű centrifuga csőben játszódik le a Fehling redukációs próba, majd a keletkező csapadékot a csőben centrifugálás után feloldva ammóniával az összehasonlító kék színű 2,5% glukóz tartalmú cső színintenzitásáig hígította. Az eredményt a csőskálán glukóz százalékban kapjuk. Az összehasonlító mérések vér és vizelet cukorra egyaránt 3%-on belül egyeztek. A készülékhez tartozó állványt, kalibrált mérőcsövet, vérhez, vizelethez a standard oldatokat Budapesten Keleti J., külföldön F. Hellige Freiburg/Breisgau forgalmazta.

A csak vázlatosan ismertetett dolgozatokból is kiviláglik, Lorber Leó szakmáját magas szinten nemcsak művelő, de fejlesztő laboratóriumi orvos (és vegyész) volt. A 75 évvel ezelőtt leírtak akkor a kor nemzetközi szakmai színvonalán álltak. Jendrassik Loránd és Somogyi Mihály munkássága előtt fejlesztett a mindennapi gyakorlat számára kvantitatív (glukóz) mérőmódszert. Munkáját nemcsak kémiai, de matematikai képzettsége is segítette. Személyét nemcsak a szakma, de a kultúra iránti elkötelezettség, a szerénység, mély humánus, segítőkészség és helytállás jellemezte.

Örülök, hogy a rendkívül sokirányú, nagy tudású Lorber Leó munkássága nem megy immár hazai szakmai körökben feledésbe, méltán emlékezhetünk a jövőben róla, mint a magyar laboratóriumi medicina jeleséről.

Prof. Dr. Jobst Kázmér

Klinikai Kémiai Intézet, Pécs